

*Tomislav Romić
Igor Sedlanić*

ANTROPOLOŠKO MEDICINSKO ODREĐENJE ODGOJA I NJEGOVIH FENOMENA U ODNOSU NA KINEZIOLOŠKU PARADIGMU

1. UVODNE NAPOMENE

Ovdje se radi o postavljanju kriterija preko kojega bi bilo moguće izvršiti tzv. kineziološku demisiju u smislu demaskiranja kineziologije, a posljedično kineziološke edukacije kao pedagoškog surugata koji je bez prethodno relevantnog kriterija kooptiran u odgojno područje. Kineziologija nije odgojna znanost. Odnos kibernetika – čovjek može se promatrati samo metaforički, ali ne i realno. Ukoliko se kibernetički sustav primjeni na čovjeka govorimo o intelektualno hendikepiranom području, o dehumanizaciji, spuštanju čovjeka na razinu stroja. Funkcioniranje jednog industrijskog, strojnog, proizvodnog procesa ima svoje zakonitosti, ali one ne predstavljaju ukupnost čovjekovog života, egzistiranja. Naime, previda se zakonitost života osobe jer osoba ne funkcionira po kibernetičkim principima nego po zakonitostima duhovne duše čovjeka. Ta duhovna duša ili antropološki bitak predstavlja sintezu duha i tijela što znači da čovjeka ne možemo promatrati izvan tog konteksta jer njega izvan takve stvarnosti nema. Čovjek nije samo tijelo, on nije fiziološki proces, psiha, društvo, on nije dijabetes, hipokinezija, noga ili ruka, čovjek je osoba, cjelina sa svojim središtem koje sve što čovjek ima integrira i poosobljuje. Ovdje se postavlja i pitanje bavimo li se čovjekom ili kontekstom treninga u kojemu sudjeluje čovjek? Čovjeka se spušta na razinu fenomena vegetativne duše, a unikvitet se promatra kao nešto bez čega se može donijeti zaključak. U takvom formalističkom apstrahiranju uvijek nam bitno ostaje nespoznato. Ovdje jasno treba razlikovati blagodati koje donosi pojedina znanost od vrhunskog područja odgoja i na taj način ne upasti u zamku krive interpretacije multidisciplinarnog znanstvenog pristupa kao i razlikovati organe od fenomena duhovne duše. Predmet proučavanja neke znanosti može biti u kompetenciji samo te znanosti i ni jedne druge pa se multidisciplinarno ne odnosi na predmet nego na rješavanje složenih životnih problema više znanstvenih disciplina i područja, a da pri tome ni jedno područje ne prelazi granice drugoga.

Ovdje se radi o odgojnoj orijentaciji, pokušaju promjene pedagojske paradigme koja iz dosad dominantno društvene i prirodoznanstvene orijentacije svoje znanstveno i normativno težište prebacuje na čovjeka kao osobu.

2. HAGIOTERAPIJA ILI ANTROPOLOŠKA MEDICINA

Hagioterapija je dosad najsveobuhvatnija antropološka znanstvena disciplina u smislu da se bavi proučavanjem čovjekove duhovne duše, njezinom patologijom i terapijskim mogućnostima ozdravljenja duhovne duše, dakle čovjeka ukoliko je čovjek. Filozofska antropologija kao jedna od grana filozofije jest temeljna znanstvena disciplina kojom hagioterapija istražuje svoj objekt – duhovnu dušu. Ona u čovjeku zauzima mjesto između psihe i religioznosti. Filozofska antropologija kao znanstvena disciplina kojom hagioterapija istražuje duhovnu dušu pozicionira se između znanstvenih disciplina psihologije s jedne strane i teologije na drugoj strani. U terapijskom smislu hagioterapija ima svoje autonomno područje terapijskog djelovanja, ona nije jedna od metoda psihoterapije niti je vezana uz Crkveni pastoral (usp. Ivančić, *Hagioterapija u susretu s čovjekom*, 2011., str. 9).

Duhovna duša jest zapravo čovjek u onom smislu da je on specifično čovjek upravo po tome što je duhovna duša. Čovjek se po tome razlikuje od svih drugih živih bića, po njoj je čovjek čovjek što znači da je ona bit čovjeka pa prema tome i uzrok svih drugih događanja u čovjeku.

Duhovna duša čovjeka ili čovjekov duh svestrano se istražuje i možemo konstatirati da je on središnji predmet proučavanja u gotovo svim znanostima. Danas se govori o tzv. epigenetici. To je otkriće, da naš život ne ovisi o zapisima u genima nego o onome što u njih upisujemo.

3. ODGOJ I NJEGOV FENOMEN

Nijedna znanost u povijesti nije doživjela sudbinu pedagogije kojoj se oduzima pravo na predmet proučavanja u smislu stava velike većine znanstvene zajednice koji se može okarakterizirati ničim dokazanim argumentom da postoji više znanosti o odgoju koje se onda mogu kondenzirati u nešto što se zove edukologija.

Više je razloga tome.

Prvi i osnovni jest propust pedagogije da jasno profilira svoj predmet proučavanja kao humanistički. Prema Vukasoviću odgoj je isključivo društvena kategorija. (usp. Ante Vukasović, *Pedagogija*, str. 42)

Odgoj jest društveni u smislu da je kao takav imanentan, međutim polazim od teze da je odgojni čin humanistički, a odgoj je društvena djelatnost u smislu da se odvija u društvenom kontekstu kojemu je svaki čovjek kao osoba po svojoj naravi okrenut. Stoga je socijalna komponenta životno bitna i nezamjenjiva, međutim odgojni čin je dio unutarnje dinamike zakonitosti osobe, duhovne duše. Od osobe kreće odgoj koji je kao takav preduvjet društvenog konteksta i koji se u njemu opredmećuje u vidu fenomena. „Fenomeni su psihosomatski uobličeni znakovi koji izlaze iz organa duhovne duše.“ (Tomislav Ivančić, 2011)

U ovom slučaju to bi značilo: osoba je organ duhovne duše, a fenomen je osobnost.

Drugi je problem metodološki. Vezuje se uz izlazak pedagogije iz okvira filozofske metodologije i ulazak u područje društvenih i prirodnih znanosti. Pedagogija je tražeći „kruha preko pogače“ previdjela zakonitosti čovjeka kao osobe.

Čovjek nije organ, ni tijelo, ni duh, on nije emocija, ni društvo, nego osoba, smisleno jedinstvo i strukturna cjelina u pluralitetu dimenzija. (Tomislav Ivančić, 2008)

Dakle, postoji zakonitost funkcioniranja osobe i ona se ne može proučavati društveno i prirodnoznanstveno nego temeljno naučno.

Stoga je normalno da će druge znanosti oduzeti pravo pedagogiji na samostalnost jer je ušla u područje koje po definiciji proučavaju dotične znanosti. Ovdje treba jasno razlikovati specifični kontekst u kojemu se registrira pojavnost odgoja (društveni, psihički, ekonomski, somatsko medicinski itd.) u vidu odgojenih, mudrih, inteligentnih, zdravih osoba od mjesta događanja odgoja i na taj način razlikovati predmet pojedine znanosti. Time što neke znanosti dijagnosticiraju fenomene odgoja ne postaju odgojne znanosti. Odgoj se događa u organskom sustavu duhovne duše koji čine organi duhovne duše: osoba, život, savjest, intelekt, srce duhovne duše, slobodna volja, duhovni karakter, religioznost, mašta duha, govor i sluh, interpersonalnost, pamćenje i sjećanje, svrhovitost, razum, mudrost, moralnost, kreposti, povjerenje, ukus, čuvstvo, spolnost i rod, djelo, društvenost, povijesnost čovjeka, prirodnost, transcendencija, misao, riječ, iskustvo (usp. Ivančić, *Hagioterapija u susretu s čovjekom*, str.90-117). Vidimo da gotovo svi organi odgovaraju pojmovima koji se koriste u pedagogiji kako bi se osmislio odgojni ideal ili ono na što je odgoj pozvan utjecati, razvijati, utrenirati.

Odgoj se događa u organima duhovne duše jer su oni ti koji posjeduju velike moći čovjeka koje odgoj postavlja kao svoj predmet interesa i zato ih samo oni mogu ostvariti. Dakle laž su papagajske parole „znanje je moć“, „društvo znanja“. Moć je u čovjeku.

Na taj se način pedagogija postavlja kao znanost o odgoju osobe, čovjeka. Dakle, ona je dosad proučavala odgoj kao nešto izvan čovjeka, virtualno u smislu društva, u smislu nekoga cilja koji je izvan čovjeka, koji je društveno zadan i kojega bi nekako trebalo ubaciti u čovjeka.

Ovdje se ne radi o tome da se čovjek isključivo odgaja sam, to bi bilo naivno, ovdje se radi o odnosu između osoba koje se međusobno podsjećaju dobroti, inteligenciji, mudrosti itd. Sve to već nekako postoji u čovjeku.

Treći razlog očituje se u činjenici da je pedagogija sa svojim obrazovnim kontekstom iskorištena kao plodno tlo na kojem su ostale znanosti etablirale i proširivale svoj predmet proučavanja. Jedna od njih je i kineziologija.

Cilj bi bio obraniti tezu da pedagogija kao znanost može egzistirati isključivo kao naučna disciplina koja proučava zakonitosti odgoja osobe shvaćene kao specifičnost čovjeka.

Na tom tragu je bio i Herbart. Njegova pedagojska metodologija znači teoriju o putevima, načinima i sredstvima ostvarivanja odgoja. (usp. Ante Vukasović, *Pedagogija*, str. 17)

Odgojni je čin slobodan odnos između osoba koji se ničim posredovati ne može u smislu da se moraš susresti sam sa sobom i s drugima. To je temeljni metodološki okvir pedagogije.

Postavlja se pitanje kako unatoč pedagoškim zakonitostima, načelima i pravilima ne uspijevamo promijeniti ni sebe, a pogotovo druge ljude?

Potrebno je očito najprije čovjeka spoznati i duhovno ozdraviti da bi on prihvatio moral, poštenje, rad.

Pedagoški su ciljevi i zadaci nekako izvan čovjeka, oni su ono što bi čovjek trebao postati, a načini i putevi realizacije previđaju trening, odricanje, napor, trud.

Pedagogija na ovaj način jest znanost koja dijagnosticira i teorijski promovira odgojne ideale, a ne ono što bi po svojoj naravi trebala biti normativna znanost. Samim time ona se prestaje razvijati jer njene metode nemaju plodno tlo u praksi iz koje bi crpila nove spoznaje.

Ona je okrenuta moralu, ali moral ne može ostvariti. Ona je okrenuta mudrosti, ali u praksi su to ludosti.

Nije nikakvo čudo da u takvoj stvarnosti pedagogije psihologija preuzima posao opredmećenja pedagojskih principa definirajući pedagogiju kao primijenjenu psihologiju.

Zaboravljajući da psihologija ne proučava čovjeka ukoliko je čovjek, nego ono što čovjek ima, a jasno je da čovjek ima psihi, ali on nije psiha. Pedagogija prepušta psihologiji da se bavi moralom, obrazovanjem, mudrosti. S obzirom da psiha nema slobodu pa prema tome ni morala, da se psiha za ništa odlučiti ne može, pa prema tome nema ni mudrosti, nego funkcionira po zakonitostima uvjetovanja, jedina mogućnost psihologije jest manipulirati psihom kako bi prevarila čovjeka ne bi li on postao mudriji, pametniji i moralniji, a da to ni ne zna. Može li se biti pametan, a to ne znati ili mudar, a ne biti toga svjestan? Može, u znanstvenoj fantastici, ali u realnosti nikako. Kada su Dostojevskog označili kao psihologa koji genijalno psihoportretira svoje junake, ovaj se pobunio riječima: „Ja nisam psiholog, ja sam samo realist, ja proučavam dublje slojeve ljudske duše.“ Proučavati duhovnu dušu zapravo je proučavanje onoga što je realno, stvarno, uzročno.

Netko bi mogao pomisliti da psihologija ne služi ničemu, a to bi bila manipulacija ravna prethodno navedenoj sveopćoj psihologizaciji odgoja. Psihologija ne može preuzeti brigu oko odgajanja, ona slikovito rečeno proučava psihu odgojenog ili neodgojenog čovjeka, poljoprivrednika ili astronauta (ali time ne postaje agronomija ili astronomija) i pomaže mu svojom razgranatom terapijom ukoliko je to indicirano, kao što pomaže brojnim područjima i znanostima u njihovom poslu pa tako i pedagogiji, ali i hagioterapiji u dijagnozi duhovnog zdravlja ili patologije preko fenomena duhovne duše. Jedno je suradnja, a drugo je miješanje.

4. ZAKLJUČAK

Tjelesni odgoj možemo odrediti kao univerzalno, sistemsko područje teorije odgoja koje u sebi sublimira trojstveno odgojno načelo u smislu misao, odluka, djelo zakonitosti po kojoj čovjek dovršava svoje tijelo, poosobljuje ga.

Tijelo je dakle čovjek, bez tijela nema čovjeka. Jednako tako bez odgoja nema onoga što čovjek može biti u svojoj perspektivi.

Tomislav Ivančić definira predmet tjelesni odgoj ovako: „Tjelesni odgoj će pokazati čovjekovu sposobnost da napreduje, da bude projekt u duhovnoj i psihofizičkoj dimenziji.“ (Tomislav Ivančić, *Lada*, časopis za promicanje religioznog odgoja i vrednota kršćanske kulture, Glas Koncila, 2009., br. 3, str. 2-15.)

Biti učitelj, trener, profesor zasigurno je jedno od najtežih, najzahtjevnijih, najstresnijih, najizazovnijih zanimanja po onoj starogrčkoj izreci: koga bogovi prokleše poslaše ga da bude učitelj. S druge strane svatko tko je iskusio uspjeh u radu s čovjekom ostaje trajno promijenjen doživljajem da ga je netko spreman slijediti, da je netko prihvatio njegovu viziju, da mu vjeruje. A opet sukobi su neizbježni i napokon mi nekako sjeda ono o čemu piše Dostojevski u svome remek djelu Braća Karamazov: „Bit ćeš kriv uvijek“. Uvijek ćeš biti kriv, ne u smislu lažne krivnje i manipulacije s vlastitom savjesti od strane drugih, nego u smislu stava prema svijetu, prema učenicima. Učenici su oni koji pitaju, bune se, traže – to nisu profesori. Učitelji bi trebali postati učenici, oni koji uče, mijenjaju sebe, a ne oni koji predaju, zahtijevaju, pozivaju. Takav profesor-učenik zrcalo je u koje će se zagledati učenik, kao dijete u nasmijano lice majke, i odgovoriti osmjehom, prihvaćanjem, kreativnošću. Koliko slobode: uvijek ćeš biti kriv, jer si nešto znao, a nisi to umio objasniti. Zapravo, biti vrhunski znači uvijek iznova pronalaziti način da se nešto objasni. To nije borba s vjetrenjačama, nego realnost o istini da možda baš taj put uspiješ, da si pobjednik. Kada su Edisona podučavali da nikada neće napraviti žarulju, da ne zna kako napraviti žarulju jer eto pokušao je već 1000 puta i nije uspio, on im je odgovorio da to nije istina rakavši: ja znam 1000 načina na koje ne treba napraviti žarulju. Znamo kako je završila ta priča.

5. LITERATURA

1. Tomislav Ivančić (2011). *Hagioterapija u susretu sa čovjekom*. Zagreb: Teovizija.
2. Ante Vukasović (1991). *Pedagogija*. Zagreb.
3. Tomislav Ivančić (2009). Lađa, časopis za promicanje religioznog odgoja i vrednota kršćanske kulture, Glas Koncila, br. 3, str. 2-15.)
4. Tomislav Ivančić (2008). *Agresivnost i povjerenje*. Zagreb: Teovizija.